

А.Є. Горбань

Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України, Київ

Аналіз основних засобів наукової комунікації в інформаційному забезпеченні стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб в Україні за період 2008–2012 рр.

У статті представлено результати ретроспективного аналізу основних засобів наукової комунікації в інформаційному забезпеченні стратегії подолання в Україні таких соціально небезпечних хвороб, як ВІЛ-інфекція/СНІД та туберкульоз, за період 2008–2012 рр. Упродовж зазначеного періоду організовано проведення 7 наукових медичних форумів, присвячених актуальним питанням діагностики, лікування і профілактики ВІЛ-інфекції та СНІДу. Для впровадження в практику охорони здоров'я України запропоновано 22 нововведення, 7 методичних рекомендацій (МР), 10 інформаційних листів (ІЛ). Організовано також проведення 21 наукового медичного форуму з висвітлення актуальних науково-практичних питань та досягнень з різних напрямів пульмонології та фтизіатрії. Для впровадження в практику охорони здоров'я України запропоновано 35 нововведень, 8 МР та 10 ІЛ. Результати дослідження якісних показників МР та ІЛ свідчать про необхідність підвищення якості наукової інформації, зокрема, обґрунтування новизни наданої інформації, її відповідності принципам доказової медицини, наявності інформації про безпеку застосування та протипоказання до застосування пропонованої медичної технології тощо.

Ключові слова: ВІЛ-інфекція/СНІД та туберкульоз в Україні, засоби наукової комунікації, наукові медичні форуми, нововведення, методичні рекомендації, інформаційні листи.

Вступ

Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) України констатує той факт, що сьогодні перед Україною стоїть завдання, пов'язане з необхідністю зупинити розвиток епідемії двох соціально небезпечних хвороб: ВІЛ/СНІДу та туберкульозу (Аніщенко О.В. (ред.), 2011).

Епідемія ВІЛ-інфекції в Україні є однією з найтяжчих серед країн Східної Європи та СНД. Сучасний стан розвитку епідемічного процесу ВІЛ-інфекції в країні характеризується значним поширенням ВІЛ серед різних контингентів населення, передусім серед осіб, які належать до груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ, нерівномірним поширенням ВІЛ-інфекції в різних регіонах України, зміною домінуючих шляхів передачі ВІЛ, переважним ураженням осіб працездатного віку (Міністерство охорони здоров'я України, 2012). Оновлені оцінки щодо ВІЛ/СНІДу в Україні свідчать, що на початок 2012 р. в Україні мешкало 230 тис. осіб у віці від 15 років і старше, які живуть з ВІЛ, що становило 0,58% усього населення у цій віковій категорії. Ці дані відрізняються від даних офіційної статистики щодо кількості ВІЛ-інфікованих осіб, які перебували під диспансерним спостереженням у спеціалізованих закладах охорони здоров'я (129,1 тис.) на кінець 2012 р. Відмінність між цими показниками свідчить, що лише кожен другий з тих, які живуть з ВІЛ в Україні, пройшов тест на ВІЛ і знає про свій ВІЛ-позитивний статус (Міністерство охорони здоров'я України та співавт., 2012а).

За період 1987–2012 рр. в Україні офіційно зареєстровано 223 530 випадків ВІЛ-інфекції серед громадян України, у тому числі 56 452 випадки захворювання на СНІД та 28 541 випадок смерті від захворювань, зумовлених СНІДом. Показник смертності від хвороб, зумовлених СНІДом, у 2012 р. виріс порівняно з попередніми роками і становив 8,5 на 100 тис. населення; у попередні 6 років (2006–2011 рр.) він становив 5,2; 5,4; 5,8; 5,6; 6,8; 8,2 на 100 тис. населення відповідно (Міністерство охорони здоров'я України та співавт., 2013).

Масштаби епідемії ВІЛ-інфекції поступово зростають починаючи з 1999 р., кількість вперше зареєстрованих випадків ВІЛ-інфекції щороку постійно збільшується. У 2012 р. в Україні офіційно зареєстровано 20 777 нових випадків ВІЛ-інфекції (Міністерство охорони здоров'я України та співавт., 2013).

Сьогодні епідемічна ситуація щодо ВІЛ-інфекції в Україні характеризується широким залученням в епідемічний процес жінок репродуктивного віку. Щороку зростає поширеність ВІЛ серед вагітних жінок, у 2012 р. цей показник становив 0,45%, що є одним із найвищих у Східній Європі (Міністерство охорони здоров'я України та співавт., 2013).

Стратегія боротьби з ВІЛ/СНІДом є одним із пріоритетів державної політики у сфері охорони здоров'я та соціального розвитку в Україні. Верховною Радою України прийнято Закон України від 12.12.1991 р. № 1972–XII «Про запобі-

гання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення».

Однотимний розвиток епідемії двох соціально небезпечних хвороб — ВІЛ/СНІДу та туберкульозу — зумовлений ураженням соціально ідентичних уразливих груп населення. Туберкульоз як найбільш розповсюджене опортуністичне захворювання при ВІЛ-інфекції став головною причиною смертності хворих на СНІД. ВІЛ-інфіковані особи — це та частина популяції, яка є резервуаром поширення епідемії туберкульозу. ВІЛ-інфекція і СНІД значно впливають на підвищення захворюваності на туберкульоз і є найбільш серйозним за останнє сторіччя фактором ризику розвитку туберкульозу в осіб, інфікованих мікобактерією туберкульозу. Загроза поєднання туберкульозу та ВІЛ-інфекції зумовлена тим, що майже кожна третя людина на Землі — носій мікобактерій туберкульозу, тобто інфікована, а в деяких країнах з низьким рівнем доходів громадян інфіковано 80–90% дорослого населення (Ципко М.І. та співавт., 2011).

Дані Європейської бази ВООЗ «Здоров'я для всіх» свідчать, що рівень захворюваності на туберкульоз у країнах Європейського Союзу (ЄС) має тенденцію до зниження, в той час як у країнах СНД — до зростання, яке набуло характеру епідемії. Сьогодні понад ¾ усіх випадків туберкульозу в Європейському регіоні припадають на країни СНД, в яких рівні поширеності цієї інфекції за 10 років зросли вдвічі. В Україні епідемія туберку-

льозу набула найбільш широких масштабів порівняно з колишніми республіками СРСР. В Україні епідемія туберкульозу перейшла в категорію національної проблеми, оскільки стала важкокерованою: інфікованість дорослого населення бактеріями туберкульозу сягає 80–90%. Україну віднесено до групи країн з високим рівнем захворюваності на туберкульоз (Ципко М.І. та спів-авт., 2011).

Сьогодні, згідно зі статистикою МОЗ України, цією хворобою уражено близько 700 тис. осіб, з яких 600 тис. перебувають на диспансерному обліку, у тому числі 142 тис. осіб — з бактеріовиділенням. Офіційна кількість хворих на туберкульоз перевищила 1% населення в 1999 р., однак експерти небезпідставно вважають, що реальна кількість хворих значно відрізняється від офіційної статистики.

Національна стратегія щодо подолання ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу є обов'язковою для виконання органами державної влади, стосується всього суспільства і кожного громадянина зокрема (Аніщенко О.В. (ред.), 2011).

Для висвітлення питань за медичними напрямками «ВІЛ-інфекція/СНІД» і «Ппульмонологія та фтизіатрія» проводяться наукові форуми різних рівнів: конгреси, з'їзди, симпозиуми, науково-практичні конференції (НПК), в тому числі міжнародного рівня. З метою належного інформаційного забезпечення медичних працівників, науковцями галузі розробляються і розповсюджуються нововведення, які включаються до Реєстру галузевих нововведень, методичні рекомендації (МР) та інформаційні листи (ІЛ). Ці засоби наукової комунікації забезпечують науково-дослідні установи (НДУ), вищі медичні навчальні заклади (ВМНЗ) і заклади післядипломної медичної освіти, а також державні та комунальні заклади охорони здоров'я науковою медичною інформацією, необхідною для здійснення належних лікувально-профілактичних заходів. Дані заходи дають можливість впровадити у практику найновіші та найефективніші досягнення вітчизняної та світової медичної науки (Артамонова Н.О., 2008).

Мета дослідження — моніторинг основних засобів наукової комунікації за розділами «ВІЛ-інфекція/СНІД» та «Туберкульоз» у сфері охорони здоров'я України з ретроспективним аналізом за 5 років (2008–2012 рр.).

Об'єкт і методи дослідження

Експертами Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України (далі — Центр) проаналізовано наступні основні засоби наукової комунікації за напрямками «ВІЛ-інфекція/СНІД» і «Ппульмонологія та фтизіатрія»: щорічні Реєстри з'їздів, конгресів, симпозиумів та НПК, які мали проводитися в 2008–2012 рр. (далі — Реєстри наукових форумів), матеріали наукових форумів, Реєстри галузевих нововведень за 2008–2012 рр. (№ 28–29, 2008; № 30–31, 2009; № 32–33, 2010; № 34–35, 2011; № 36–37, 2012), МР, узгоджені МОЗ

Таблиця 1 Наукові медичні форуми в інформаційному забезпеченні стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб, проведені в Україні у 2008–2012 рр.

Роки	Наукові медичні форуми				Усього
	З'їзди	Конгреси	Симпозиуми	НПК	
За напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД»					
2008	–	–	1	–	1
2009	–	–	–	1	1
2010	–	–	1	2	3
2011	–	–	–	2	2
2012	–	–	–	–	–
Усього	–	–	2	5	7
За напрямом «Ппульмонологія та фтизіатрія»					
2008	1	2	–	1	4
2009	–	1	–	1	2
2010	–	–	–	4	4
2011	–	–	–	4	4
2012	–	–	1	6	7
Усього	1	3	1	16	21

України, та ІЛ. Застосовано наступні методи дослідження: кваліметричний, системного аналізу, експертних оцінок, статистичного, структурно-логічного та графічного аналізу.

Результати та їх обговорення

Основними засобами наукової комунікації, які інформують спеціалістів про новітні досягнення медичної науки, є наукові форуми різних рівнів, Реєстр галузевих нововведень, МР та ІЛ.

Наукові медичні форуми. Одним із найважливіших засобів ознайомлення спеціалістів певного профілю з новітніми результатами наукових розробок та медичними технологіями є проведення наукових форумів. Щорічно Центром опрацьовуються заявки на проведення наукових медичних форумів у сфері охорони здоров'я з метою формування Реєстру наукових форумів на наступний рік. Щорічний Реєстр наукових форумів є головним засобом координації проведення відповідних заходів у сфері охорони здоров'я України.

За період 2008–2012 рр. проведено 7 наукових медичних форумів з висвітлення актуальних науково-практичних питань за напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД», а саме: 2 симпозиуми та 5 НПК за участю вітчизняних фахівців та спеціалістів із країн близького і далекого зарубіжжя — Росії, Білорусі, Болгарії, Німеччини, Грузії, Польщі, Молдови, Великобританії, США, Єгипту, Італії та ін. За цей самий період в Україні організовано та проведено 21 науковий медичний форум з висвітлення актуальних питань пульмонології та фтизіатрії — 1 з'їзд, 3 конгреси, 1 симпозиум та 16 НПК за участю вітчизняних фахівців та спеціалістів із країн зарубіжжя (табл. 1).

Тематика форумів присвячена питанням профілактики, діагностики і лікування ВІЛ-інфекції та СНІДу. Особливу увагу приділено створенню ефективних механізмів співпраці та координації протитуберкульозної служби та СНІД-центрів, а також профілактиці, діагностиці та лікуванню туберкульозу у ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД, діагностиці та лікуванню мультирезистентного туберкульозу, питанням антимікробної хіміотерапії, хірургічного

лікування туберкульозу та супутніх захворювань легень, вірусним і бактеріальним інфекціям при захворюваннях легень тощо.

Інформація щодо тематики, місця проведення та кількості учасників наукових медичних форумів, проведених в Україні у 2008–2012 рр., на виконання стратегії подолання соціально небезпечних хвороб, наведена у табл. 2.

За підсумками роботи зазначених наукових форумів були прийняті резолюції з рекомендаціями щодо удосконалення профілактичної та лікувальної роботи на забезпечення стратегії подолання таких соціально небезпечних хвороб, якими є ВІЛ-інфекція/СНІД та туберкульоз.

Разом з тим заслуговує на увагу той факт, що у резолюціях, прийнятих за результатами роботи зазначених наукових форумів, не завжди висвітлювалися такі питання, як аналіз реалізації пропозицій попереднього форуму, визначення виконавців — науковців, наукових шкіл та наукових установ, відповідальних за їх вирішення, орієнтовні терміни виконання, очікувані результати від реалізації запропонованих заходів, їх ефективність. Усе це унеможливило здійснення контролю за ефективністю реалізації запропонованих попереднім аналогічним науковим форумом заходів.

Нововведення. Основним засобом наукової комунікації в сфері охорони здоров'я України є Реєстр галузевих нововведень, який щорічно формується за результатами науково-дослідних робіт (НДР), які виконувалися у ВМНЗ та НДУ МОЗ України, та містить опис пропозицій, які можуть бути використані в практичній діяльності в сфері охорони здоров'я. За період 2008–2012 рр. Центром сформовано 5 Реєстрів галузевих нововведень (№ 28–29, 2008; № 30–31, 2009; № 32–33, 2010; № 34–35, 2011; № 36–37, 2012), до яких за напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД» включено 22 інноваційні пропозиції, а за напрямом «Ппульмонологія та фтизіатрія» — 35 пропозицій (табл. 3).

МР та ІЛ. Важливими засобами наукової комунікації є МР, які мають містити повний опис інноваційної (чи удосконаленої) медичної технології, яку пропонують для впровадження, з наданням доказової частини, та ІЛ, які мають включати алгоритм застосування інноваційної (чи удо-

сконаленої) медичної технології з посиланням на джерело доказовості. У табл. 4 наведено дані щодо видання в Україні МР та ІЛ у 2008–2012 рр. для впровадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій, спрямованих на забезпечення стратегії подолання ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу.

У табл. 5 та 6 наведено перелік установ та закладів, які брали участь у період 2008–2012 рр. у підготовці МР та ІЛ для впровадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій на забезпечення стратегії подолання ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу в Україні.

Наведені у табл. 5 та 6 дані свідчать, що установами-розробниками даних МР та ІЛ для впровадження в практику охорони були ВМНЗ, НДУ МОЗ України та Національної академії медичних наук України (НАМН), а також установи іншого підпорядкування.

МР та ІЛ, що надходять до Центру, підлягають експертизі на відповідність вимогам нормативних документів, що регламентують підготовку та видання засобів наукової комунікації. Визначення їх якості

та достовірності стає надзвичайно актуальним з точки зору оцінки ефективності інформаційного забезпечення стратегії подолання соціально небезпечних хвороб в Україні.

Зведені дані щодо якісної оцінки зазначених засобів наукової комунікації за критеріями, що ґрунтуються на засадах доказової медицини (Уваренко А.Р. та співавт., 2009; Shuval K. et al., 2010), представлено у табл. 7.

Автори МР за напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД» у достатньому обсязі відобразили: визначеність критеріїв відбору об'єктів дослідження (100%), визначеність методів дослідження (96%) та показання до застосування запропонованої інноваційної технології (96%). Недостатньо висвітлено в МР наступні критерії: відповідність визначення патологічних станів за Міжнародною класифікацією хвороб 10-го перегляду (МКХ-10) — 18%, обґрунтування переваг інноваційної технології по відношенню до існуючих аналогів — 11% та визначення протипоказань до її застосування — 4%. Взагалі відсутня інформація про безпеку застосування запропонованої інноваційної

технології та посилання на методи статистичної обробки.

При проведенні аналізу ІЛ за напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД» відзначено якісне відображення критеріїв відбору об'єктів дослідження (94%), показання до застосування запропонованої інноваційної технології (92%) та визначеність методів дослідження (71%). Індикатори якості, які висвітлені в ІЛ недостатньо, є наступними: обґрунтованість переваг запропонованої технології по відношенню до існуючих аналогів (8%), визначеність очікуваних результатів після впровадження інноваційної технології (8%) та визначення протипоказань до її застосування (8%). Як і в МР, відсутня інформація про безпеку застосування запропонованої інноваційної технології та посилання на методи статистичної обробки (див. табл. 7).

У переважній більшості МР за напрямом «Ппульмонологія та фтизіатрія» у достатньому обсязі відображено визначеність критеріїв відбору об'єктів дослідження (89%), повноту опису запропонованої інноваційної технології (89%), відповідність визначення

Таблиця 2

Тематика наукових медичних форумів, проведених в Україні у 2008–2011 рр. на виконання стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб

Тематика, назва заходу	Дата та місце проведення	Кількість учасників
За напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД»		
2008 р.		
Науковий симпозіум «Первинні імунodefіцити»	29 травня, Київ	100
2009 р.		
НПК з міжнародною участю «Актуальні проблеми клініки, епідеміології ВІЛ-інфекції та парентеральних гепатитів»	12–13 лютого, Харків	200
2010 р.		
Науковий симпозіум «Первинні імунodefіцити»	26 травня, Київ	200
НПК «Актуальні питання фтизіатрії: профілактика, діагностика і лікування туберкульозу у ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД»	22 квітня, Київ	200
НПК з міжнародною участю з питань ВІЛ/СНІДу «За кожне життя разом»	17–19 листопада, Київ	200
2011 р.		
НПК з міжнародною участю «Сучасні проблеми коінфекції: туберкульоз і ВІЛ/СНІД»	29–30 березня, АР Крим, Ялта	100
НПК з міжнародною участю «Актуальні проблеми клініки, профілактики ВІЛ-інфекції і захворювань з парентеральним шляхом передачі»	20–21 жовтня, Харків	200
За напрямом «Ппульмонологія та фтизіатрія»		
2008 р.		
IV З'їзд фтизіатрів і пульмонологів України	20–22 жовтня, Київ	500
Міжнародний медико-фармацевтичний конгрес «Антибіотикотерапія»	9–10 жовтня, Київ	2500
Міжнародний конгрес з антимікробної хіміотерапії	18–20 листопада, Київ	700
НПК «Проблеми лікування, діагностики і профілактики туберкульозу»	11 квітня, Київ	200
2009 р.		
Міжнародний конгрес з антимікробної хіміотерапії	18–19 березня, Київ	500
НПК «Проблеми розвитку, діагностики та лікування хіміорезистентних форм туберкульозу легень»	16 квітня, Київ	120
2010 р.		
НПК «Актуальні проблеми профілактики, діагностики і лікування туберкульозу», присвячена 150-річчю з дня народження академіка Ф.Г. Яновського	17 червня, Київ	120
НПК «Актуальні проблеми профілактики, діагностики і лікування туберкульозу», присвячена 100-річчю з дня народження професора О.С. Мамолата	10 вересня, Київ	120
НПК «Вірусні і бактеріальні інфекції при захворюваннях легень»	19 листопада, Київ	120
НПК «Актуальні питання фтизіатрії: профілактика, діагностика і лікування туберкульозу у ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД»	22 квітня, Київ	200
2011 р.		
НПК з міжнародною участю «Сучасні проблеми коінфекції: туберкульоз і ВІЛ/СНІД»	29–30 березня, Київ	100
НПК «Актуальні питання діагностики та лікування мультирезистентного туберкульозу»	12 травня, Київ	200
НПК «Хірургічне лікування туберкульозу та супутніх захворювань легень в умовах сьогодення»	14 жовтня, Київ	100
НПК з питань протидії та контролю за захворюванням на туберкульоз в Україні	16–18 листопада, Київ	200
2012 р.		
Науковий симпозіум «Неінтенсивна інфузійна терапія у фтизіопульмонології та інших галузях медицини»	27–28 вересня, Донецьк	1000
НПК «Актуальні питання виявлення, діагностики та лікування туберкульозу в сучасних умовах», присвячена Всесвітньому Дню боротьби з туберкульозом	29 березня, Київ	120
НПК «Актуальні питання діагностики та лікування мультирезистентного туберкульозу, міжнародні підходи та національний досвід»	28–29 листопада, Київ	120
НПК «Сучасні проблеми епідеміології, мікробіології, гігієни та туберкульозу»	17–18 травня, Львів	300
НПК «Актуальні проблеми лікування хворих на хронічне обструктивне захворювання легень»	12 квітня, Київ	200
НПК «Перспективи імунomodуючої терапії при бронхолегеневій патології»	15 листопада, Київ	200
НПК «Актуальні питання діагностики та лікування мультирезистентного туберкульозу, міжнародні підходи та національний досвід»	28–29 листопада, Київ	120

Таблиця 3 Пропозиції Реєстру галузевих нововведень у 2008–2012 рр. для впровадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій на забезпечення стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб

Роки	Нововведення	
	За напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД»	За напрямом «Пulьмонологія та фтизіатрія»
2008	8	4
2009	4	2
2010	1	17
2011	1	1
2012	8	11
Усього	22	35

Таблиця 4 Видання МР та ІЛ у 2008–2012 рр. для впровадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій на забезпечення стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб

Роки	Напрями			
	«ВІЛ-інфекція/СНІД»		«Пulьмонологія та фтизіатрія»	
	МР	ІЛ	МР	ІЛ
2008	–	2	–	4
2009	1	2	3	1
2010	1	–	3	1
2011	1	2	2	–
2012	4	4	–	4
Усього	7	10	8	10

Таблиця 5 Установи-розробники МР для впровадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій на забезпечення стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб у 2008–2012 рр.

№ з/п	Назва установи	Кількість МР
За напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД»*		
1	Запорізький державний медичний університет	1
2	Державна установа «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб імені Л.В. Громашевського НАМН України»	1
3	Державна установа «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України»	1
4	Державний вищий навчальний заклад «Івано-Франківський національний медичний університет»	1
5	Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами	1
6	Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика	–
7	Харківський національний медичний університет	–
8	Харківський обласний центр профілактики та боротьби з ВІЛ/СНІДом Харківський національний медичний університет	1
9	Державна установа «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова НАМН України»	1
За напрямом «Пulьмонологія та фтизіатрія»**		
1	Державна установа «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф.Г. Яновського НАМН України»	2
2	Одеський національний медичний університет	2
3	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	2
4	Харківський національний медичний університет	1
5	Державна установа «Український науково-дослідний інститут дитячої курортології та фізіотерапії МОЗ України»	1
6	Кримська республіканська установа «Науково-дослідний інститут фізичних методів лікування і медичної кліматології імені І.М. Сеченова» АР Крим	2

*Загальна кількість МР – 7, установ-розробників – 9, оскільки у підготовці 3 МР брали участь 2 установи.

**Загальна кількість МР – 8, установ-розробників – 6, оскільки кілька установ брали участь у розробці 2 МР.

Таблиця 6 Установи-розробники ІЛ для впровадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій на забезпечення стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб у 2008–2012 рр.

№ з/п	Назва установи	Кількість ІЛ
За напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД»		
1	Державна установа «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»	2
2	Державний заклад «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»	1
3	Харківський національний медичний університет	3
4	Національний медичний університет імені О.О. Богомольця	1
5	Буковинський державний медичний університет	1
6	Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика	1
7	Державний вищий навчальний заклад «Івано-Франківський національний медичний університет»	1
Усього		10
За напрямом «Пulьмонологія та фтизіатрія»		
1	Одеський національний медичний університет	1
2	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	1
3	Державна установа «Львівський науково-дослідний інститут епідеміології та гігієни МОЗ України»	4
4	Донецький національний медичний університет імені Максима Горького	1
5	Державний вищий навчальний заклад «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»	1
6	Буковинський державний медичний університет	1
7	Державний вищий навчальний заклад «Івано-Франківський національний медичний університет»	1
Усього		10

патологічних станів за МКХ-10 (79%), достатню кількість об'єктів дослідження для проведення статистичного аналізу (62%), обґрунтованість переваг запропонованої інноваційної технології по відношенню до існуючих аналогів (62%). Недостатньо враховано такі критерії, як посилення на застосовані методи статистичної обробки (12%), визначеність очікуваних результатів після впровадження запропонованої інноваційної технології (12%), використання бібліографічних джерел ретроспективою менше 5 років (12%). Взагалі має місце недостатня повнота опису механізму впровадження запропонованої інноваційної технології, відсутність чіткого визначення показань та протипоказань до її застосування та інформації про безпеку її застосування, а також обґрунтованості необхідності використання патентованих назв лікарських засобів.

При проведенні аналізу ІЛ за напрямом «Пulьмонологія та фтизіатрія» відзначені достатньо якісне визначення методів дослідження (90%) та повнота опису запропонованої інноваційної технології (80%). За даними **табл. 7**, за переважною більшістю критеріїв оцінки, що ґрунтуються на засадах доказової медицини (Аніщенко О.В. (ред.), 2011; Міністерство охорони здоров'я України та співавт., 2012б), якість ІЛ за напрямом «Пulьмонологія та фтизіатрія» має бути визнана недостатньою.

Висновки

Забезпечення реалізації заходів з реформування сфери охорони здоров'я України можливе лише за умов ефективного впливу результатів наукових досліджень на якість надання медичної допомоги, поліпшення показників здоров'я населення і діяльності лікувально-профілактичних закладів.

Аналіз засобів наукової комунікації в інформаційному забезпеченні спеціалістів з метою підтримки стратегії подолання ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу свідчить, що запорукою такого впливу має стати підвищення як кількісних, так і якісних показників засобів наукової комунікації, зокрема, це стосується підвищення ролі засад доказової медицини при їх створенні, розширення кола колективів, установ та закладів — розробників інноваційних пропозицій, підвищення вимог до планування та результативності проведення наукових форумів.

Список використаної літератури

- Аніщенко О.В.** (ред.) (2011) Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. Київ, 461 с.
- Артамонава Н.О.** (2008) Засоби наукових комунікацій у медичній галузі. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 4: 70–78.
- Міністерство охорони здоров'я України** (2012) Гармонізований звіт України про досягнутий прогрес у здійсненні національних заходів у відповідь на епідемію СНІД. Звітний період: січень 2010 р. – грудень 2011 р., Київ, 240 с.
- Міністерство охорони здоров'я України, ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України»**

Таблиця 7

Показники якісної оцінки МР та ІЛ, виданих у 2008–2012 рр. для провадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій на забезпечення стратегії подолання ряду соціально небезпечних хвороб (%)

№ з/п	Критерії	За напрямом «ВІЛ-інфекція/СНІД»		За напрямом «Пульмонологія та фтизіатрія»	
		МР	ІЛ	МР	ІЛ
1	Визначеність критеріїв відбору об'єктів дослідження	100	94	89	40
2	Визначеність методів дослідження	96	71	50	90
3	Відповідність визначення патологічних станів за МКХ-10	18	0	79	0
4	Достатність кількості об'єктів дослідження для проведення статистичного аналізу	43	66	62	30
5	Посилання на використані методи статистичної обробки	0	0	12	20
6	Повнота опису запропонованої інноваційної технології	68	57	89	80
7	Повнота опису механізму впровадження запропонованої інноваційної технології	68	57	0	0
8	Обґрунтованість переваг запропонованої інноваційної технології по відношенню до існуючих аналогів	11	8	62	30
9	Визначеність очікуваних результатів після впровадження запропонованої інноваційної технології	50	8	12	20
10	Чітке визначення показань до застосування запропонованої інноваційної технології	96	92	0	0
11	Чітке визначення протипоказань до застосування запропонованої інноваційної технології	4	8	0	30
12	Наявність інформації про безпеку застосування запропонованої інноваційної технології	0	0	0	0
13	Обґрунтованість використання патентованих назв лікарських засобів	31	52	0	0
14	Якість висновків	64	32	50	60
15	Використання бібліографічних джерел за останні 5 років	29	–	12	–

ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського НАМН України», Центральна санітарно-епідеміологічна станція МОЗ України (2013) ВІЛ-інфекція в Україні: інформаційний бюлетень № 39, Київ, 35 с.

Міністерство охорони здоров'я України, Європейське бюро ВООЗ, ЮНЕЙДС Україна, Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні (2012а) Національна оцінка ситуації з ВІЛ/СНІДу в Україні станом на початок 2012 р., Київ, 7 с.

Міністерство охорони здоров'я України, Національна академія медичних наук України, Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи, Науково-координаційне управління НАМН України (2012б) Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводяться у 2012 році. Київ, 86 с.

Уваренко А.Р., Ледошук Б.О., Митник З.М. (2009) Доказова медицина у спектрі наукової медичної інформації, галузевої інноваційної політики та якості медичного забезпечення, Київ, Здоров'я, 176 с.

Ципко М. І., Розум О. В., Крисько М. О., Якобчук А. І. (2011) Динаміка захворюваності населення на соціально небезпечні хвороби. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2010 рік за ред. О.В. Аніщенко, Київ: 74–96.

Shuval K., Linn S., Brezis M. et al. (2010) Association between primary care physicians' evidence-based medicine knowledge and quality of care. *Int. J. Qual. Health Care*, 22(1): 16–23.

Анализ основных средств научной коммуникации в информационном обеспечении стратегии

преодоления ряда социально опасных болезней в Украине за период 2008–2012 гг.

А.Е. Горбань

Резюме. В статье представлены результаты ретроспективного анализа основных средств научной коммуникации в информационном обеспечении стратегии преодоления в Украине таких социально опасных болезней, как ВИЧ-инфекция/СПИД и туберкулез, за 2008–2012 гг. За указанный период организовано проведение 7 научных медицинских форумов, посвященных актуальным вопросам диагностики, лечения и профилактики ВИЧ-инфекции и СПИДа. Для внедрения в практику здравоохранения Украины предложено 22 нововведения, 7 методических рекомендаций (МР), 10 информационных писем (ИП). Организовано также проведение 21 научного медицинского форума по освещению актуальных научно-практических вопросов и достижений по различным направлениям пульмонологии и фтизиатрии. Для внедрения в практику здравоохранения Украины предложено 35 нововведений, 8 МР и 10 ИП. Результаты исследования качественных показателей МР и ИП свидетельствуют о необходимости повышения качества научной информации, в частности, обоснования новизны представленной информации, ее соответствия

принципам доказательной медицины, предоставления информации о безопасности применения и противопоказаний к применению предлагаемой медицинской технологии и др.

Ключевые слова: ВИЧ-инфекция/СПИД и туберкулез в Украине, средства научной коммуникации, научные медицинские форумы, нововведения, методические рекомендации, информационные письма.

Analysis of the major scientific communication tools of the information provision the strategy to overcome socially dangerous diseases in the Ukraine for the period of 2008–2012 years

A.E. Gorban

Summary. A retrospective analysis of the basic scientific communication tools of the information provision the Ukrainian strategy to overcome such socially dangerous diseases as HIV/AIDS and tuberculosis for the period of 2008–2012 years is presented. 7 scientific medical forums on topical issues of diagnosis, treatment and prevention HIV and AIDS were organized during this period. For practical implementation into the Ukrainian healthcare were proposed 22 innovations, 7 guidelines (GL), 10 information letters (IL). 21 scientific medical forums highlighting current research and practical issues and achievements in various areas of tuberculosis and pulmonology were organized during the analyzed period. For practical implementation into the healthcare of the Ukraine were proposed 35 innovations, 8 GL and 10 IL. Evaluation of the qualitative indicators of GL and IL revealed the needs for the quality improvement of scientific information, in particular, novelty justification, its compliance with the principles of evidence-based medicine, safety use and contraindications to the use of proposed medical technology, etc.

Key word: HIV/AIDS and tuberculosis in Ukraine, scientific communication tools, scientific medical forums, innovations, guidelines, information letters.

Адреса для листування:

Горбань Андрій Євгенович
04655, Київ, просп. Московський, 19
Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України
E-mail: minf@ukr.net

Одержано 25.06.2013